

Trestná zodpovednosť v Slovenskej republike po novom

Anotácia: Trestné právo Slovenskej republiky rozoznáva výlučnú trestnú zodpovednosť fyzickej osoby. Návrh zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa zavádza do slovenského právneho poriadku model pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb, prináša prelomové teórie. Konkrétne je to zavedenie kolektívnej trestnej zodpovednosti právnických osôb, ako aj možnosť prechodu trestnej zodpovednosti na právneho nástupcu.

Kľúčové slová: zásady, fyzická osoba, právnická osoba, individuálna trestná zodpovednosť, kolektívna trestná zodpovednosť, trestná zodpovednosť právneho nástupcu, slovenský právny poriadok.

Protiprávna činnosť je spoločensky nežiaducim javom, ktorého následkom by malo byť spravodlivé potrestanie osoby, ktorá sa takéhoto protiprávneho konania dopustila. Dôsledkom spáchania trestného činu dochádza k založeniu trestnej zodpovednosti. Slovenské trestné právo je postavené na individuálnej trestnej zodpovednosti fyzickej osoby. Znamená to, že trestného činu, ktorý je definovaný ako protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak, sa môže dopustiť výlučne fyzická osoba. Ustanovenie Trestného zákona (TZ) v § 19 zdôrazňuje, že páchatelom trestného činu môže byť výlučne fyzická osoba a páchatelom môže byť len ten, kto trestný čin spáchal sám. Je teda absolútne vylúčené, aby bola trestne zodpovedná iná osoba, napr. pozostalý po páchatelovi trestného činu alebo právnická osoba. Zásada individuálnej zodpovednosti za zavinenie fyzickej osoby za trestný čin vylučuje vyvodenie trestnej zodpovednosti voči akejkoľvek inej osobe, či už fyzickej, alebo právnickej.

Trestné právo patrí k odvetviám, ktoré sa vyvíja. Dôvodom je čoraz špecifickejšia trestná činnosť, na ktorú je potrebné odpovedať novými a hlavne efektívnymi inštitútmi, ktoré dokážu odpovedať na túto trestnú činnosť. Dôkazom je zavádzanie nových skutkových podstát trestných činov, ako aj nových trestov, ktoré majú byť efektívnym právnym dôsledkom spáchaného trestného činu. Trestnoprávna teória však zachádza ešte ďalej. Objavujú sa nové trestnoprávne teórie a koncepcie, ktoré majú odpovedať na závažnú protiprávnu činnosť. Jednou z takýchto teórií je aj trestná zodpovednosť právnických osôb. Tento rozporuplný inštitút predstavuje tak teoretický, ako aj praktický problém. Nedotýka sa len Slovenskej republiky, ale aj iných štátov kontinentálneho typu právnej kultúry. Za miesto vzniku teórie trestnej zodpovednosti právnických osôb je potrebné považovať Anglicko, a teda anglosaský typ právnej kultúry. Angloamerický systém právnej kultúry je možné považovať za počiatok tejto teórie, ktorá sa postupne presadzovala a aj modifikovala v Európe, teda aj v európskom – kontinentálnom type právnej kultúry. Náuka o tejto problematike sa presúvala na európsky kontinent, kde sa ďalej rozvíjala. „Tradične existovali a existujú v oblasti trestnej zodpovednosti právnických osôb dva právne systémy, ktoré sú od seba jednoznačne odlišné. Tým prvým je právny systém kontinentálnej Európy, kde sa uplatňuje princíp *societas delinquere non potest*, a tým druhým je systém *common law*, ktorý je viac zameraný na pragmatické otázky ako na dogmatické a umožňuje tak trestnú zodpovednosť právnických osôb v prípadoch, keď to je podľa povahy trestného činu možné.“¹ Z tohto dôvodu je možné rozlišovať dva pramene trestnej zodpovednosti právnických osôb. Prvým prameňom je angloamerický typ právnej kultúry založený na niekoľkých teóriách aplikovaných na trestnú zodpovednosť právnických osôb. Druhým prameňom je

¹ GUARDIOLA LAGO, M. J. 2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch, 2004. s. 33.

kontinentálny typ právnej kultúry a v ňom existujúce modely trestnej zodpovednosti právnických osôb.

Angloamerický právny systém položil základy rozvoja trestnoprávneho sankcionovania právnických osôb na pôde kontinentálnej Európy. Počiatočné teórie anglosaského typu právnej kultúry sa prispôbovali našim kontinentálnym podmienkam, kde sa vyprofilovali tri základné koncepcie sankcionovania právnických osôb. Je potrebné zdôrazniť, že náš právny systém ponúka dve trestnoprávne riešenia postihovania protiprávnej činnosti právnických osôb a jedno administratívnoprávne postihovanie právnických osôb. Prof. Jelínek definuje tieto tri možnosti postihovania právnických osôb:

- a) „Pravá trestná zodpovednosť právnických osôb – Pri pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb je trestná úprava zodpovednosti obsiahnutá buď v trestných zákonoch (Francúzsko, Holandsko, Dánsko, Fínsko a iné štáty), alebo vo zvláštnych zákonoch o trestnej zodpovednosti právnických osôb (Poľsko, Maďarsko, Slovinsko, Rakúsko a iné štáty). Právnickým osobám sú ukladané trestné sankcie v trestnom konaní. Konkrétna úprava sa pochopiteľne líši, pokiaľ ide o vymedzenie okruhu právnických osôb podliehajúcich trestnoprávnej sankcii, rozsah ich kriminalizácie, možnosti sankcionovania, ako aj zvláštnosti konania proti nim.
- b) Nepravá trestná zodpovednosť právnických osôb – Pri nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb právna úprava umožňuje právnickým osobám uložiť trestnoprávne sankcie, presnejšie povedané kvázitrestnoprávne sankcie, a to aj napriek tomu, že trestná zodpovednosť právnických osôb nie je v trestnom zákonníku výslovne upravená a tieto sankcie sa ani nenazývajú trestami. Ako príklad býva uvádzaná španielska právna úprava.
- c) Iný spôsob regulácie protiprávnej činnosti právnickými osobami, ktoré spĺňajú kritériá, aby právnickým osobám boli ukladané „účinné, primerané a odstrašujúce sankcie“ v zmysle medzinárodných záväzkov a odporúčaní. Takýmto spôsobom môže byť administratívnoprávne riešenie trestania právnických osôb. Príkladom môže byť nemecká právna úprava.“²

Filozofia prvého modelu je založená na možnosti existencie kolektívnej zodpovednosti, kde je právnická osoba jedným zo subjektov trestného konania a môže byť priamo trestne zodpovedná za protiprávny čin. Úprava v tejto podobe je obsiahnutá v trestných zákonoch alebo v osobitných právnych predpisoch, ako je to napr. v Českej republike. Významným prvkom prvého modelu je ukladanie trestnoprávnych sankcií ako právnych následkov trestných činov právnických osôb.

Oproti prvému predstavenému modelu teória rozoznáva nepravú trestnú zodpovednosť právnických osôb, ktorá existovala napr. v Španielskom kráľovstve a momentálne existuje v Slovenskej republike. Tento model zachováva individuálnu zodpovednosť za zavinenie u fyzickej osoby a právnická osoba môže byť sankcionovaná len v trestnom konaní popri fyzickej osobe. Zásadným rozdielom medzi prvým a druhým modelom je, že v prípade nepravej trestnej zodpovednosti dochádza k ukladaniu *kvázitrestnoprávnych* sankcií, ktorými sú napr. ochranné opatrenia v prípade Slovenskej republiky alebo *consecuencias accesorias* (vedľajšie dôsledky), ktoré predstavovali sankcie v španielskej právnej úprave.

Tretí predstavený model nie je založený na trestnoprávnom postihovaní protiprávneho konania právnických osôb. Administratívnoprávne riešenie je založené na sankcionovaní právnických osôb prostredníctvom noriem správneho práva s prevažujúcim názorom, že trestnoprávne sankcionovanie právnických osôb s teóriou trestnej zodpovednosti právnických

² JELÍNEK., J. 2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 22

osôb nie je potrebné. Príkladom takejto administratívnoprávnej úpravy je Spolková republika Nemecko.

Predstavené modely sa aplikujú v krajinách kontinentálnej Európy. Je potrebné taktiež zdôrazniť, že všetky tri koncepcie zodpovedajú medzinárodným požiadavkám, ktoré požadujú zavedenie sankcionovania právnických osôb.

Slovenská republika nie je výnimkou a taktiež pristúpila k akceptácii teórie trestnej zodpovednosti právnických osôb. Cesta k zavedeniu a akceptácii tejto teórie bola zdĺhavá. Trvala od roku 2004 až do roku 2010. V rozmedzí týchto rokov dochádzalo k predkladaniu legislatívnych návrhov, ktoré navrhovali spočiatku zavedenie modelu pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb a neskôr modelu nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Vhodne sa k procesu akceptácie trestnej zodpovednosti právnických osôb zákonodarným zborom vyjadril Burda a Kurilovská: Keď minister spravodlivosti Daniel Lipšic predložil v roku 2005 na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky návrh rekodifikovaného Trestného zákona, ktorý obsahoval množstvo „detských chorôb“ (čo napokon potvrdila urýchlená a nevyhnutná novelizácia novoprijatého zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon – ďalej len „TZ“, a to zákon č. 650/2005 Z. z., ktorý bol prijatý ešte pred nadobudnutím účinnosti nového TZ), neboli to tieto „detské“ a čiastočne i dosť zjavné „choroby“, ktoré „dvíhali mandle“ poslancom v NR SR i mnohým trestnoprávnym odborníkom. Bola to práve trestná zodpovednosť právnických osôb, ktorá ich privádzala miestami až do zúrivosti. A keď minister napokon návrh TZ stiahol, nový návrh TZ, ktorý pomerne hladko „prešiel“ parlamentom, mal už trestnú zodpovednosť právnických osôb amputovanú. Rovnako neúspešné boli ďalšie dva návrhy osobitého zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb. A ešte menej úspešná bola pripravovaná novela TZ, ktorá mala obsahovať aj zavedenie tzv. nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb, pretože sa do NR SR nikdy ani nedostala.“³ Autori citácie majú na mysli ešte návrh modelu nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb z roku 2008. Návrh z roku 2010, ktorý bol takmer identický s tým z roku 2008, prešiel legislatívnym procesom a bol napokon aj schválený.

Zameriame sa však na podmienky zodpovednosti. V úvode príspevku bolo načrtnuté, že slovenské trestné právo je postavené na výlučnom chápaní individuálnej zodpovednosti za zavinenie fyzickej osoby. Absolútne vylučuje, aby bola trestne zodpovedná právnická osoba. Slovenská republika v roku 2010 zakorporovala do svojho právneho poriadku model nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Zaviedlo sa sankcionovanie právnických osôb prostredníctvom tzv. kvázitrestnoprávných sankcií, ktoré mali podobu ochranných opatrení. Konkrétne to bolo ochranné opatrenie zhabanie peňažnej čiastky (§ 83a TZ) a zhabanie majetku (§ 83b TZ). Filozofia individuálnej zodpovednosti za zavinenie fyzickej osoby však zostala zachovaná. Akceptáciou tohto modelu nedošlo k vzniku faktickej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Právnická osoba mohla byť v trestnom konaní sankcionovaná len popri fyzickej osobe, voči ktorej bola vyvedená trestná zodpovednosť za protiprávne konanie.

Trestnoprávni teoretici považujú v tomto prípade model nepravej trestnej zodpovednosti právnických osôb za „výhodný“, a to práve z dôvodu, že zostáva zachovaná filozofia individuálnej zodpovednosti fyzickej osoby za zavinenie. „Ide o riešenie, fakticky brané ako kompromis názorov odmietajúcich priamu trestnú zodpovednosť právnických osôb a súčasne akceptujúcich jej nevyhnutnosť trestnú zodpovednosť právnických osôb v určitej podobe uplatniť.“⁴ Na druhej strane je však reálne sankcionovanie právnických osôb

³ BURDA, E., KURILOVSKÁ, L. 2009. Nedostatky v doterajších legislatívnych návrhoch trestnej zodpovednosti právnických osôb. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. novembra 2009*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009. s. 158

⁴ HURDÍK, J. 2003. *Právnické osoby a jejich typologie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 80

prostredníctvom kvázitrestnoprávnych sankcií takmer „nereálne“. Bolo to tak v Slovenskej republike, keď od roku 2010 až po súčasnosť (september 2014) nedošlo k uloženiu žiadnej z kvázitrestnoprávnych sankcií. Model nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb teda nebol v praxi aplikovaný a nepriniesol očakávané sankcionovanie právnických osôb. Dôležitá je však skutočnosť, že Slovenská republika si zavedením modelu nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb splnila svoje medzinárodné záväzky požadujúce zaviesť sankcionovanie právnických osôb v dôsledku protiprávnej činnosti. Akceptáciou tohto modelu nenarušilo stáročia existujúcu zásadu individuálnej zodpovednosti fyzickej osoby za zavinenie. Reálne však tento model nepriniesol sankcionovanie právnických osôb za ich protiprávnu činnosť. K prijatiu modelu nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb sa vhodne vyjadril Záhora: „Slovenská republika si môže „pripísať“ ďalší bod. Podarilo sa jej ukončiť proces na implementáciu medzinárodných záväzkov ohľadom trestnej zodpovednosti právnických osôb. Slovenský zákonodarcia zvolil „kompromisnú cestu“, aby „aj ovca zostala celá, aj vlk sýty“. Podľa môjho názoru bola prijatá nedostatočná, málo efektívna právna úprava, ktorej uplatnenie v praxi bude spôsobovať problémy, na druhej strane, na medzinárodnom fóre môže Slovenská republika vyzeráť ako dôveryhodný partner, ktorý si načas plní svoje záväzky.“⁵ Od momentu prijatia tejto úpravy zaznievali hlasy o potrebe prijatia takej úpravy, ktorá prinesie reálne sankcionovanie právnických osôb. Jedna časť názorov odmietala trestnoprávne postihovanie právnických osôb a prikláňala sa k administratívne riešeniu, ktoré by prinieslo sankcionovanie právnických osôb prostredníctvom správnych sankcií. Je potrebné zdôrazniť, že sankcionovanie právnických osôb prostredníctvom správnych sankcií poznal slovenský právny poriadok už pred rokom 2010, keď došlo k zavedeniu modelu nepravnej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Správne právo dokonca rozoznáva objektívnu zodpovednosť, keď môže byť sankcionovaná priamo právnická osoba v dôsledku protiprávneho konania. Druhý tábor však považoval správne sankcie za nedostačujúce, málo efektívne a prikláňal sa k trestnoprávnemu riešeniu vyvodenia zodpovednosti právnických osôb. Tento názorový smer napokon zvíťazil a pri Ministerstve spravodlivosti SR vznikla pracovná skupina, ktorej úlohou bolo vypracovať návrh zákona, ktorým by sa zaviedol model pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Pozitívom tejto pracovnej skupiny bolo, že bola zložená z trestnoprávnych teoretikov a akademikov, ktorí k tejto problematike majú čo povedať.

V súčasnosti je návrh zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov na programe rokovaní vlády. Bolo teda ukončené pripomienkové konanie. Očakáva sa, že návrh prejde celým legislatívnym procesom a bude teda zástupcami zákonodarného zboru schválený. Nový zákon prinesie so sebou prelomenie doterajších trestnoprávnych zásad, ktoré doteraz právny poriadok Slovenskej republiky nepoznal. Je to predovšetkým vznik kolektívnej trestnej zodpovednosti, ktorá bude fungovať popri individuálnej zodpovednosti fyzickej osoby. Trestne zodpovedná bude môcť byť tak fyzická osoba, ako aj právnická osoba. Právnická osoba bude môcť byť trestne zodpovedná za spáchaný trestný čin bez previazania na konkrétnu fyzickú osobu. Trestnoprávna teória pracuje s pojmom súbežná trestná zodpovednosť fyzickej a právnickej osoby. Táto novinka v našom právnom poriadku prinesie podstatné zmeny tak v teoretickej, ako aj praktickej rovine.

Inšpiráciou na zavedenie súbežnej trestnej zodpovednosti právnických osôb boli úpravy európskych krajín, ktoré akceptujú a uplatňujú model pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Bola to predovšetkým Česká republika, ktorá akceptovala model pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb v roku 2012 účinnosťou zákona č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Český zákon o trestnej

⁵ ZÁHORA, J. 2010. Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike. In *Kriminalistika: čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*. 2010, roč. 43, č. 4, s. 14

zodpovednosti právnických osôb: „Počíta aj s variantom, že sa nepodari zistiť, ktorá konkrétna fyzická osoba konajúca v mene alebo v záujme právnickej osoby skutočne konala. Táto okolnosť nebráni trestnej zodpovednosti právnickej osoby (§ 8 ods. 3 zákona TZPO). Znamená to, že doterajšia základná zásada českého trestného práva, zásada individuálnej trestnej zodpovednosti fyzickej osoby, sa mení na zásadu súbežnej trestnej zodpovednosti fyzickej a právnickej osoby, presnejšie povedané, ide o zásadu nezávislej súbežnej trestnej zodpovednosti fyzickej a právnickej osoby.“⁶ Podľa vzoru Českej republiky je zadefinovaná aj kolektívna zodpovednosť právnických osôb v návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Základ trestnej zodpovednosti právnickej osoby je v podmienkach Slovenskej republiky vymedzený v § 4 návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Trestný čin spáchaný právnickou osobou je protiprávny čin spáchaný jej menom alebo v jej záujme, alebo v rámci jej činnosti, alebo jej prostredníctvom, ak ho spáchal:

- štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu, alebo iná osoba, ktorá je oprávnená menom právnickej osoby alebo za právnickú osobu konať (napr. prokurista). Štatutárnym orgánom je osoba, ktorá je oprávnená vykonávať právne úkony za právnickú osobu vo všetkých veciach a ktorá je na to oprávnená zmluvou o zriadení právnickej osoby, zakladacou listinou alebo zákonom;
- osoba, ktorá u právnickej osoby vykonáva riadiacu činnosť. Môže ísť o osobu, ktorá je zapísaná priamo v registri, ktorým právnická osoba vzniká, alebo napr. vedúci organizačnej zložky podniku;
- osoba, ktorá u právnickej osoby vykonáva kontrolnú činnosť alebo dohľad, aj keď nemá iný vzťah k právnickej osobe. Príkladom je dozorná rada alebo kontrolná komisia, ktorých postavenie v rámci právnickej osoby upravuje právny predpis. Môže ísť aj o iné kontrolné orgány zriadené právnickou osobou nad rámec obligatórnych kontrolných orgánov;
- osoba, ktorá má rozhodujúci vplyv na riadenie tejto právnickej osoby. Konanie takejto osoby musí zakladať trestnú zodpovednosť právnickej osoby. Dôvodová správa k zákonu definuje takéto osoby ako „tieňových (*shadow*) manažérov, ktorí formálne ustanovia za štatutárny orgán alebo za člena štatutárneho orgánu inú osobu, fakticky však spoločnosť riadia práve oni.;
- zamestnanec alebo osoba v obdobnom postavení, pri plnení pracovných úloh alebo iných úloh pre právnickú osobu. Takouto osobou môže byť napr. dohodár, príkazník, mandatár.

Právnickej osobe je zároveň možné pripísať spáchanie trestného činu, ak bol takýto trestný čin spáchaný:

- konaním orgánu právnickej osoby, resp. vyššie uvedenej osoby okrem zamestnanca alebo osoby v obdobnom postavení, pri plnení pracovných úloh alebo iných úloh pre právnickú osobu,
- zamestnancom, ktorý konal na základe rozhodnutia, schválenia alebo pokynu orgánu právnickej osoby alebo osoby vyššie uvedenej (člen štatutárneho orgánu, resp. osoba oprávnená konať za právnickú osobu; osoba, ktorá vykonáva riadiacu činnosť, kontrolnú činnosť alebo vykonáva vplyv na riadenie právnickej osoby), alebo preto, že orgány právnickej osoby alebo vyššie uvedené osoby nespĺnili zákonom uložené povinnosti v rámci dohľadu a kontroly nad činnosťou

⁶ JELÍNEK, J., HERCZEG, J. 2012. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2012. s. 23

zamestnancov, alebo nevykonali nevyhnutné opatrenia na zamedzenie alebo odvrátenie následkov trestného činu. V tomto prípade zákon upravuje okolnosti, za akých právnická osoba nebude zodpovedá za konanie zamestnanca. Touto okolnosťou je, že význam nesplnenia zákonom uložených povinností v rámci dohľadu a kontroly nad činnosťou zamestnancov zo strany orgánov právnickej osoby alebo vyššie uvedených osôb vo vzťahu k predmetu činnosti právnickej osoby, spôsobu vykonania trestného činu, jeho následkom a okolnostiam, za ktorých bol trestný čin spáchaný, je nepatrný. Ide o liberačný dôvod, akýsi druh materiálneho korektívu vo vzťahu k vyvodu trestnej zodpovednosti právnickej osoby za konanie zamestnanca.

Dôležitým ustanovením je, že založenie trestnej zodpovednosti právnickej osoby nie je podmienené vyvodením trestnej zodpovednosti voči fyzickej osobe a nie je podmienená ani zistením, ktorá z fyzických osôb sa protiprávneho konania dopustila.

Vyvodením zodpovednosti voči právnickej osobe nezaniká možnosť vyvodenia zodpovednosti aj voči osobe fyzickej. Trestnoprávna teória pracuje s pojmom súbežná trestná zodpovednosť osoby právnickej a fyzickej. Návrh zákona teda zavádza doposiaľ nepoznaný pojem kolektívnej zodpovednosti právnických osôb, ktorá bude existovať paralelne so zodpovednosťou fyzických osôb. Ide zatiaľ o teoretické riešenie a v budúcnosti bude potrebné analyzovať aj praktické skúsenosti fungovania paralelne pôsobiacich trestných zodpovedností právnických a fyzických osôb. Osobne sa prikláňam k potrebe zavedenia trestnoprávneho postihovania právnických osôb, a to modelom pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Predpokladám, že tento model v porovnaní s predošlým prinesie reálne možnosti postihovania právnických osôb za ich protiprávnu činnosť. Právnické osoby pôsobiace na území Slovenskej republiky sa dopúšťajú protiprávnej činnosti. Počnúc environmentálnou kriminalitou až po množstvo nelegálnych – čiernych stavieb máme príkladov viac než dosť, keď môže dôjsť k aplikácii teórie trestnej zodpovednosti právnických osôb, a to práve novým modelom pravej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Zastávam názor, že správne právo malo svoju možnosť efektívne sankcionovať právnické osoby za protiprávnu činnosť. Žiaľ, efektívnosť nebola dosiahnutá, pretože právnické osoby pokračujú v protiprávnej činnosti. Viditeľné to je pri „developech“, ktorých stavby sú mnohokrát nelegálne. „Developer“ počíta s finančnou pokutou za zhotovenie nelegálnej stavby. Zaplatením dochádza k dodatočnej legalizácii a budovať sa môže ďalej. K najprísnejšej sankcii – zlikvidovaniu stavby – dochádza v podmienkach Slovenskej republiky minimálne, a keď je táto sankcia uložená, tak len vo vzťahu k nepatrným stavbám, ktoré nijako neovplyvňujú život stoviek obyvateľov.

Okrem predstavenej novinky návrh zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov prináša ďalšiu dosiaľ neznámu novinku. Okrem zavedenia kolektívnej trestnej zodpovednosti právnických osôb dochádza ku vzniku trestnej zodpovednosti právneho nástupcu. Zákonodarcia chcel zabrániť skutočnosti, aby sa právnická osoba zrušením zbavila trestnej zodpovednosti, resp. sa vyhla trestnému stíhaniu. Trestná zodpovednosť právnickej osoby tak nezaniká vyhlásením konkurzu, vstupom do likvidácie, zrušením právnickej osoby alebo zavedením nútenej správy. Zákon tak zavádza prelomovú zásadu, ktorá spočíva v prechode trestnej zodpovednosti na inú právnickú osobu. V zmysle doterajšej teórie smrťou páchatel'a (fyzickej osoby) došlo k zániku trestnej zodpovednosti. Nová právna úprava v prípade právnických osôb počíta s prechodom trestnej zodpovednosti na právneho nástupcu.

Trestná zodpovednosť právnickej osoby, ktorá bola zrušená, prechádza na všetkých jej právnych nástupcov. Vylúčený je však prechod tejto trestnej zodpovednosti z právnickej osoby na osobu fyzickú. Pojem zmena je definovaný priamo v zákone. Pod zmenou (§ 7 ods.

4 návrhu zákona), ktorá je podnetom na vznik trestnej zodpovednosti právneho nástupcu, je potrebné rozumieť:

- zlúčenie,
- splynutie alebo rozdelenie právnickej osoby,
- prevod imania na spoločníka,
- zmena právnej formy právnickej osoby alebo
- premiestnenie sídla právnickej osoby do zahraničia.

Záver

Od nového návrhu zákona môžeme očakávať zásadne zmeny, ktoré zmenia doterajšie ponímanie trestného práva. Doterajšia zásada individuálnej trestnej zodpovednosti bude doplnená o kolektívnu zodpovednosť právnických osôb, pričom obe teórie budú existovať popri sebe ako súbežná trestná zodpovednosť právnickej osoby a fyzickej osoby. Zákon zavádza novú zásadu, ktorá spočíva v prechode trestnej zodpovednosti právnickej osoby na právneho nástupcu v prípade zrušenia trestne zodpovednej právnickej osoby. Navrhovaná právna úprava by mala prejsť legislatívnym procesom v zákonodarnom zbore ešte v priebehu roka 2014. Očakáva sa, že dôjde k schváleniu návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Spoločne so zákonom dôjde k novelizácii množstva iných zákonov, a to predovšetkým TZ a TP, pričom doterajšie ustanovenia o kvázitrestnoprávných sankciách (§ 83a a § 83b TZ) budú zrušené.

Ako som už načrtol, nebudú postačovať len teoretické základy trestnej zodpovednosti právnických osôb. Teóriu bude nevyhnutné prepojiť s praxou, tak aby bol tento inštitút efektívnym nástrojom v boji proti kriminalite právnických osôb a došlo k reálnemu sankcionovaniu právnických osôb za ich protiprávnu činnosť.

Literatúra

BURDA, E., KURILOVSKÁ, L. 2009. Nedostatky v doterajších legislatívnych návrhoch trestnej zodpovednosti právnických osôb. In *Trestná zodpovednosť právnických osôb, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej dňa 12. Novembra 2009*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2009. ISBN 978-80-89447-15-2 s. 157 – 176.

GUARDIOLA LAGO, M. J. 2004. *Responsabilidad penal de las personas jurídicas y alcance del art. 129 del Código penal*. Valencia: Tirant lo blanch, 2004. s. 179 ISBN 84-8442-868-0.

HURDÍK, J. 2003. *Právnické osoby a jejich typologie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. s. 91. ISBN 80-7179-790-1

JELÍNEK, J. 2007. *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. s. 270. ISBN 978-80-7201-683-9.

JELÍNEK, J., HERCZEG, J. 2012. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2012. s. 208. ISBN 978-80-87576-07-6.

ZÁHORA, J. 2010. Ukladanie trestných sankcií právnickým osobám v Slovenskej republike. In *Kriminalistika: čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*. ISSN 1210-9150, 2010, roč. 43, č. 4, s. 291-298.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Návrh zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Key words: principles, natural person, legal entity, individual criminal liability, collective criminal liability, criminal liability of legal successors, Slovak law order.

Summary

Criminal liability of legal entities is contradictory institute, which acceptance brings new principles to the law order. The contribution deals with the exclusive individual responsibility of natural person which is established in the Criminal Code. It offers a brief analysis of the theory of criminal liability of legal entities with a focus on defining models of corporate liability. The author points at the legislative regulation of the indirect method of criminal liability of legal entities in relation to the individual criminal responsibility of the natural person. In conclusion, the contribution offers an analysis of new criminal principles, namely collective criminal liability of legal entities and criminal liability of legal successor which will be part of the act on criminal liability of legal entities.

*por. JUDr. Jozef Medelský, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávnych vied
tel.: 09610 57 434
e-mail: jozef.medelsky@minv.sk*

Recenzent: JUDr. Ladislav Balún